

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 64.707.03 Національного університету
цивільного захисту України
Заслуженому працівнику освіти України,
доктору наук з державного управління,
професору
Світлані Домбровській

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора наук з державного управління, професора
Бєлая Сергія Вікторовича на дисертацію Будзин Віри Романівни
«Формування та реалізація державної політики громадського здоров'я та
суспільного благополуччя», подану на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління за спеціальністю
25.00.02 - механізми державного управління**

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Громадське здоров'я та суспільне благополуччя є ключовим фактором соціально-економічного розвитку і мають вагоме значення для кожної держави. Надання громадянам можливостей стежити за своїм здоров'ям сприяє підвищенню якості життя, а без активної участі органів державної влади зміцнення і захист здоров'я населення та підвищення рівня благополуччя нівелюються. Основні принципи громадського здоров'я, як найбільш соціально ефективні, комплексні та стійкі, є способами зміцнення здоров'я населення та сприяння активному довголіттю. Для трансформації системи охорони здоров'я та соціальної підтримки потрібна низка концептуальних підходів щодо збереження рівня громадського здоров'я.

Органи державної влади зобов'язані створити умови для зростання рівня суспільного благополуччя, що ставить нові завдання на сучасному етапі. У наш час все більше уваги повинно приділятися принципам збереження громадського здоров'я, а не лікуванню захворювань. Основна умова правильної організації здорового способу життя та підтримання оптимального стану здоров'я шляхом створення системи комплексно та ефективно взаємодіючих державних і громадських інституцій, діяльність яких буде узгоджена та спрямована першочергово на розвиток та підтримання необхідних умов для інформування населення про проведення заходів щодо підвищення рівня суспільного благополуччя, недопущення розвитку захворювань, їх профілактики та створення сприятливого клімату для життєдіяльності громадян.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (державний реєстраційний номер 0112U002587), що розробляється навчально-науково-виробничим центром Національного університету цивільного захисту України. Доробок автора полягає у розробці концепції державної соціально-економічної та гуманітарної політики громадського здоров'я і суспільного благополуччя в країні, удосконаленні організаційно-нормативної регламентації, актуалізації повноважень органів державної влади на місцях й територіальних громад у системі місцевого самоврядування.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування формування науково-методологічних підходів та розробка практичних рекомендацій для органів державної влади з реалізації механізмів державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя на сучасному етапі.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі завдання дисертаційного дослідження: проаналізувати науково-теоретичну сутність феномену громадського здоров'я та суспільного благополуччя в соціумі як об'єкту державного впливу; вивчити особливості трансформації соціально-гуманітарних векторів державної політики щодо суспільного благополуччя у постпандемічний період; виокремити соціально-економічну проблематику громадського здоров'я та суспільного благополуччя в сучасному українському соціумі; розкрити сутність психологічних факторів соціальної адаптації громадян внаслідок функціонування правового режиму воєнного стану в Україні; з'ясувати можливість імплементації кращих практик зарубіжного досвіду політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя; узагальнити якісні ознаки сучасної трансформації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні; охарактеризувати спектр ціннісних засад суспільного благополуччя українських громадян згідно зі соціальними стандартами Європейського Союзу; запропонувати комплекс механізмів державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні зі змістовним наповненням; сформулювати підходи у суспільно-владній взаємодії щодо збереження громадського здоров'я та підвищення рівня суспільного благополуччя; обґрунтувати новітню концепцію державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя на сучасному етапі в Україні.

Об'єкт дослідження – сфера громадського здоров'я та суспільного благополуччя в державі.

Предмет дослідження – формування та реалізація державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя.

У дисертаційній роботі знайшли відображення публікації, основані на сучасному дослідницькому матеріалі – монографіях, дисертаційних дослідженнях, матеріалах наукових семінарів, конференцій у сфері формування та реалізації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні, відповідно до мети та переліку завдань, що поставлені у дисертаційному дослідженні.

Наукове значення дисертаційного дослідження, достовірність і новизна наукових положень

Структура дисертаційної роботи є логічною та послідовною, матеріал викладено відповідно до плану роботи. Загальні висновки дисертації та висновки за розділами ґрунтуються на результатах проведеного дослідження та відображають зміст викладеного матеріалу, можна констатувати їх аргументованість та завершеність. Сформульовані наукові положення, висновки та рекомендації ґрунтуються на комплексному аналізі наукової літератури, опрацюванні достатньої кількості емпіричного матеріалу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад формування державної політики громадського здоров'я у контексті стратегії активного довголіття шляхом реалізації комплексу механізмів державного управління у соціально-економічній та гуманітарній сфері щодо забезпечення суспільного благополуччя. Зокрема, в дисертації:

уперше:

- обґрунтовано концепцію державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя в Україні, що передбачає ефективний управлінський інструментарій для її реалізації шляхом створення сприятливого соціального-економічного середовища для формування здорової особистості та забезпеченого громадянина завдяки застосуванню інтегративного підходу до цілеспрямованого впливу держави з підвищення рівня суспільного благополуччя на нових ціннісно-орієнтованих засадах;
- запропоновано комплекс механізмів державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя, а саме політико-правовий, організаційно-процедурний, соціокультурний та інформаційно-комунікативний зі сутнісним змістовним наповненням та забезпечується партнерською формою взаємовідносин між органами державної влади на

місцях, територіальними громадами в системі місцевого самоврядування та неурядовими інституціями соціально-економічного і гуманітарного напрямку;

удосконалено:

- методологічні підходи до систематизації фундаментальних та прикладних досліджень з формування та реалізації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя із обґрунтуванням застосування інтегрального підходу в процесах соціального партнерства у державній соціально-економічній та гуманітарній політиці;

- управлінські принципи формування державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя шляхом визначення ключових сучасних тенденцій, а саме, ролі громадянського суспільства, окреслення ціннісного базису активного довголіття за умов ефективної діяльності органів державної влади на місцях і виконавчими органами місцевих рад;

- науково-теоретичні підходи до формування організаційної та нормативно-правової бази і принципів реалізації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя, що на цей час характерні ситуативною компіляцією сучасних інноваційних уявлень щодо активного довголіття зі застарілими механізмами реалізації заходів соціально-гуманітарного спрямування;

- науково-прикладний базис формування механізмів взаємодії органів державної влади на місцях, територіальних громад у системі місцевого самоврядування та неурядових інституцій соціально-економічного та гуманітарного спрямування у сфері громадського здоров'я внаслідок застосування креативних форм діалогової взаємодії та соціального партнерства щодо підняття рівня суспільного благополуччя населення;

дістало подальшого розвитку:

- наукове узагальнення та комплексна систематизація існуючих управлінських підходів до формування і реалізації державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя шляхом виокремлення політичних, правових, соціальних, культурних, комунікативних, організаційних та процедурних інструментів;

- вектори реалізації державної соціально-економічної та гуманітарної політики як інституційних основ державного управління в царині громадського здоров'я та суспільного благополуччя, що полягає у формуванні ціннісних засад новітніх параметрів життєдіяльності відповідно до соціальних стандартів Європейського Союзу;

- соціогуманітарні аспекти «стратегії активного довголіття», що вирізняються синергетичним характером, який виникає на основі інтегративного підходу органів державної влади на місцях, органів місцевого

самоврядування і неурядових інституцій соціально-економічного та гуманітарного спрямування крізь призму суспільно-владної взаємодії;

- визначення соціогуманітарних чинників трансформації усвідомлення громадянами достойного рівня суспільного благополуччя, які зумовлені військовою агресією РФ на території України, а також наявністю протягом тривалого періоду часу правового режиму воєнного стану щодо цінностей здоров'я, соціальної солідарності та розвитку особистості.

Автор стверджує, що сьогодні необхідне формування нового усвідомлення громадського здоров'я з метою виявлення найбільш проблемних зон та розробки рекомендацій щодо вдосконалення систем охорони здоров'я. В Україні зберігається високий рівень нерівності у питаннях соціально-економічного розвитку та громадського здоров'я. Поряд із медичними аспектами підвищення тривалості здорового життя зростає актуальність соціально-психологічних та економічних аспектів активного довголіття. Громадське здоров'я задає нові напрями, нові горизонти розвитку різних сфер благополуччя суспільства, а саме, медицини, соціального захисту, ринку праці та формує нові вектори соціально-економічного розвитку (стор. 77-84).

Зазначається, що покращення показників громадського здоров'я має відображати широкий та складний спектр детермінант і факторів впливу на здоров'я, а також багатосекторальний та багатогранний характер суспільного благополуччя. Сьогодні необхідна розробка загальнодержавних стратегій із залученням усього суспільства, щоб відобразити комплексність детермінант здоров'я у різноманітних та об'єднаних горизонтальними мережами. Зволікання з прийняттям стратегічних рішень в охороні здоров'я та соціального забезпечення призвели до того, що в цей час вони перебувають у критичному стані та не можуть виконувати покладені на них функції (стор. 109-117).

Встановлено, що XXI століття може бути найбільш обтяженим цим синдромом в історії людства, що може призвести до надзвичайно високих економічних, соціальних і політичних витрат щодо суспільного благополуччя громадян. Особливо високий ризик пов'язаний зі силою тенденцій, які руйнують вільний ринок, що може бути прискорене цифровою революцією. Це призводить до загрози вільної конкуренції, горизонтальної концентрації влади на багатьох стратегічних рівнях. Створюється загроза не лише основам вільної ринкової економіки та конкуренції, а й демократії та лібералізму, а питання формування оптимальної державної соціально-економічної політики стають фундаментальною проблемою в глобальному масштабі (стор. 182-189).

Доведено, що в умовах динамізму змін, що нарастають, зростаючої невизначеності доцільно поєднувати різні концепції, щоб використовувати позитивну синергію, що впливає з такого синтезу. Це пояснюється тим, що нова реальність, яка не повністю визнана, вимагає нових рішень на практиці,

для цього потрібна соціально-економічна політика, відмінна від тих, що використовуються досі. Важливим правилом, що регулює економіку майбутнього, має бути помірність, свідоме пристосування людських, матеріальних і фінансових ресурсів до сучасних вимог суспільного благополуччя (стор. 235-247).

Обґрунтовано, що якісне надання медико-соціальних послуг у нашому суспільстві набуло статусу гострої гуманітарної проблеми, вирішення якої можливе лише на основі засад соціальної справедливості, яка встановлює взаємну залежність між потребами громадян у доступній та кваліфікованій допомозі, а також кадровими та матеріально-технічними можливостями її надання з боку держави. До суспільно-владної взаємодії належить координація питань у системі охорони здоров'я, забезпечення надання доступної та якісної медичної допомоги (стор. 322-331).

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Дисертаційна робота Будзин Віри Романівни «Формування та реалізація державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя» є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке містить розроблені автором теоретичні положення та практичні рекомендації щодо обґрунтування державної соціально-гуманітарної політики України щодо громадського здоров'я та суспільного благополуччя.

Дисертація та автореферат оформлені відповідно до чинних вимог. Обґрунтованість результатів дисертації підтверджена в процесі їх апробації на різноманітних науково-комунікативних заходах, у публікаціях дисертанта. Опубліковані праці та автореферат достатньо повно відображають результати проведених наукових досліджень.

Результати дисертаційного дослідження використано у практичній діяльності: Територіальній організації Всеукраїнського фізкультурно-спортивного товариства «Колос»; Департаменту освіти і науки Львівської обласної військової адміністрації; Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій; Молодіжного спортивного клубу «Темп»; Комунального закладу обласної ради «Львівська обласна дитячо-юнацька спортивна школа»; Центру українсько-європейського наукового співробітництва: Львівського обласного відділення Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України; Комунального закладу обласної ради «Обласний лікарсько-фізкультурний диспансер».

Основні теоретичні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження можуть бути реалізовані під час формування і реалізації державної соціально-економічної та гуманітарної політики органами державної влади,

зкладами системи охорони здоров'я, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями соціогуманітарного спрямування та фізкультурно-спортивними товариствами.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Основні результати дисертаційного дослідження набули висвітлення у наукових публікаціях автора та апробовані на наукових конференціях і науково-практичних семінарах: Державна політика щодо місцевого самоврядування: стан, проблеми та перспективи. 12 Всеукраїнська науково-практична конференція; Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні перспективи. Міжнародна науково-практична конференція; Публічне управління: освіта, наука, практика. Міжнародна науково-практична інтернет-конференція; Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні. Всеукраїнська науково-практична конференція; Трансформація системи публічного управління в умовах воєнного стану. IV Міжнародна науково-практична конференція; Публічне управління у сфері цивільного захисту: освіта, наука, практика. Міжнародна науково-практична конференція; Публічне управління XXI століття: особливості воєнного і післявоєнного періодів. XXIII Міжнародний науковий конгрес; Сучасні аспекти реформування системи публічного управління в умовах воєнного часу. I Міжнародна науково-практична конференція; Публічне управління в Україні: виклики сьогодення та глобальні імперативи. III Міжнародна науково-практична конференція; Публічне управління у сфері цивільного захисту: освіта, наука, практика. III Міжнародна науково-практична конференція.

За темою дисертації опубліковано 36 наукових праць, а саме: індивідуальна монографія, 21 стаття у фахових наукових виданнях з державного управління, 4 статті у наукових періодичних виданнях проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus та 10 опублікованих тез конференцій за участю дисертантки.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Аналіз змісту автореферату та дисертації доводить ідентичність структури, логіки викладання матеріалу, відповідність основних положень та висновків за розділами підсумковим висновкам. Зміст автореферату повністю відображає основні положення та узагальнення, що містить дисертаційне дослідження. Оформлення дисертації та автореферату здійснено з дотриманням чинних вимог МОН України.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

В цілому, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, необхідно зробити певні зауваження та вказати на окремі положення роботи, що викликають дискусію:

1. Авторкою надано визначення цілої низки понять за проблематикою дослідження, разом з тим, слід було б чіткіше визначити, якого саме авторського тлумачення поняття “механізми реалізації державної соціально-гуманітарної політики” вона дотримується, а також деталізувати своє бачення стосовно досягнення належного рівня громадського здоров’я в українському соціумі та позитивного впливу на прогресивний розвиток суспільного благополуччя (стор. 45-52).

2. Розглядаючи державну соціально-гуманітарну політику суспільного благополуччя на сучасному етапі, авторка недостатньою мірою акцентує увагу на спланованому і скоординованому комплексі заходів органами державної влади спільно з територіальними громадами у системі місцевого самоврядування враховуючи використання у їхній практичній роботі базових засад стратегії активного довголіття та системності у наданні медико-соціальних послуг населенню.

3. У дисертаційній роботі абсолютно слушно зазначається, що перебіг трансформації державної соціально-гуманітарної політики в контексті формування в Україні новітнього бачення феномену громадського здоров’я ще незавершений. Уже сьогодні особливо актуальною є дана проблематика в сенсі обґрунтування застосування інтегрального підходу в процесах соціального партнерства (стор. 132-139). Саме цей аспект у досліджуваній проблемі потрібно було б розглянути більш детально.

4. Потребує, на наш погляд, більш докладної розробки питання удосконалення управлінських принципів формування державної політики громадського здоров’я та суспільного благополуччя шляхом визначення ключової ролі громадянського суспільства, окреслення ціннісного базису активного довголіття за умов ефективної діяльності органів державної влади на місцях і виконавчими органами місцевих рад (стор. 330-339). Адже сучасне формування соціальних цінностей, корекція її дисгармоній є прямими чи опосередкованими наслідками недоліків у державній гуманітарній політиці.

5. З тексту дисертаційного дослідження залишилося незрозумілим, які саме науково-теоретичні підходи до формування організаційної та нормативно-правової бази та принципів державної політики громадського здоров’я і суспільного благополуччя застосувала авторка. Необхідно комплексніше обґрунтувати управлінські підходи сучасних інноваційних уявлень щодо активного довголіття та механізми реалізації заходів соціально-гуманітарного вектору в даній сфері (стор. 273-281).

6. Визначаючи інноваційний зміст імплементації зарубіжного досвіду і сучасні перспективи реалізації державної соціально-гуманітарної політики, викликає дискусійність окремих положень щодо їх впровадження в Україні в контексті взаємодії органів державної влади на місцях, територіальних громад у системі місцевого самоврядування та неурядових інституцій соціально-економічного та гуманітарного спрямування у сфері громадського здоров'я (розділ 3).

Водночас, висловлені зауваження та пропозиції мають дискусійний характер і не знижують загальної високої оцінки дослідження науки державного управління.

Загальний висновок

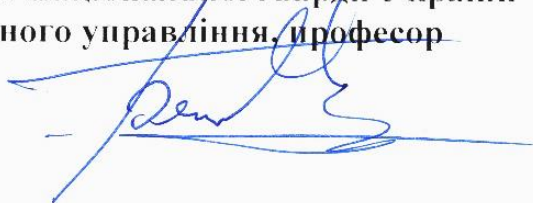
Дисертаційне дослідження Будзин Віри Романівни «Формування та реалізація державної політики громадського здоров'я та суспільного благополуччя» є завершеним самостійним науковим дослідженням, що вирішує важливу науково-прикладну проблему реалізації механізмів державної соціально-гуманітарної політики в контексті стратегії активного довголіття громадян України у галузі науки державного управління.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних дисертантом наукових результатів, їх обґрунтованість можна стверджувати, що подана дисертація має завершений характер, результати дослідження містять практичну цінність. Робота відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013р. № 567 (зі змінами), а її автор Будзин Віра Романівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент

**Заступник начальника навчально-наукового центру
організації освітнього процесу – начальник науково-методичного відділу
Національної академії Національної гвардії України
доктор наук з державного управління, професор
полковник**

Сергій БЄЛАЙ

Підпис професора С. Бєлая засвідчую

**Перший заступник начальника Національної академії
Національної гвардії України з навчальної та методичної роботи
доктор наук з державного управління, професор
полковник**

Владислав СМАНОВ